

Wyrok z dnia 18 grudnia 2002 r.

I PKN 693/01

Regulamin wynagradzania jest aktem normatywnym, a nie czynność prawną w rozumieniu art. 58 k.c. Jego obowiązywanie zależy od tego, czy został wydany w oparciu o przepisy wyższego rzędu, i w granicach zawartego w nich upoważnienia.

Przewodniczący SSN Barbara Wagner, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 grudnia 2002 r. sprawy z powództwa Zbigniewa T. przeciwko L. Regionalnej Kasie Chorych w Z.G. o zapłatę odprawy pieniężnej, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze z dnia 11 września 2001 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację,
2. zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 1.000 (jeden tysiąc) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Powód Zbigniew T. wystąpił do Sądu Pracy-Sądu Rejonowego w Zielonej Górze przeciwko L. Regionalnej Kasie Chorych w Z.G. z powództwem o zasądzenie kwoty 24.816 zł tytułem trzymiesięcznej odprawy w związku z odwołaniem go ze stanowiska zastępcy dyrektora do spraw finansowo-administracyjnych i członka zarządu na podstawie uchwały Rady L. Regionalnej Kasy Chorych z dnia 29 października 1999 r., a następnie rozwiązaniem stosunku pracy na podstawie wypowiedzenia umowy o pracę z dniem 31 grudnia 1999 r. Jako podstawę prawną roszczenia wskazał § 11 regulaminu wynagradzania, który został wprowadzony do regulaminu zarządzeniem dyrektora Kasy Chorych z mocą od dnia 1 sierpnia 1999 r. Przepis ten przewidywał, że w razie odwołania ze stanowiska dyrektora, zastępców dyrektora,

członków zarządu L. Regionalnej Kasy Chorych lub dyrektora Oddziału L. Regionalnej Kasy Chorych pracownikom tym przysługuje odprawa w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia. Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa z uzasadnieniem, że przepis § 11 regulaminu został wprowadzony przez nieuprawniony organ i nie miał mocy prawnej; został on uchylony zarządzeniem dyrektora pozwanej Kasy nr 46/99 z dnia 21 grudnia 1999 r., wydanym w wykonaniu uchwały Rady L. Regionalnej Kasy Chorych.

Wyrokiem z dnia 24 maja 2001 r. Sąd Rejonowy zasądził na rzecz powoda odprawę w żądanej pozwem wysokości. Sąd Rejonowy uznał, że po pierwsze, regulamin w wersji nadanej zarządzeniem dyrektora Kasy z dnia 15 marca 1999 r. miał moc prawną. Wewnętrzny spór między organami Kasy Chorych oraz Urzędem Nadzoru Ubezpieczeń Zdrowotnych co do legalności uchwały [...] Rady L. Regionalnej Kasy Chorych stwierdzającej nieważność § 11 regulaminu wynagradzania, został zakończony wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 września 2000 r., oddalającym skargę Rady L. Regionalnej Kasy Chorych na decyzję prezesa UNUZ z dnia 23 lutego 2000 r., zalecającą dyrektorowi Kasy dokonanie zmian w regulaminie wynagradzania przez usunięcie § 11 tego regulaminu. Po drugie, wprowadzony do regulaminu wynagradzania § 11 o prawie do trzymiesięcznej odprawy zaczął obowiązywać po upływie 2 tygodni, tzn. że objął on powoda. Po trzecie, strona pozwana miała wystarczająco dużo czasu, by doprowadzić do zmiany treści regulaminu; działania poprzez zaangażowanie prezesa UNUZ okazały się nieskuteczne prawnie. Rada Kasy Chorych w celu wyeliminowania z obrotu prawnego kwestionowanego § 11 regulaminu wynagradzania mogła podejmować uchwały przewidziane art. 76 ustawy o ubezpieczeniu zdrowotnym, sprawą zarządu było wykonywanie tych uchwał.

W apelacji pozwana L. Regionalna Kasa Chorych zarzuciła naruszenie art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez przyjęcie, że § 11 Regulaminu wynagradzania miał moc prawną, mimo że dyrektorowi Kasy nie przysługiwała kompetencja do wprowadzania w regulaminie wynagradzania zmian.

Wyrokiem z dnia 11 września 2001 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo. Zdaniem Sądu Okręgowego istota sprawy sprowadza się do kwestii obowiązywania lub nieobowiązywania spornego § 11 regulaminu wynagradzania. Kwestie związane z trybem zmiany regulaminu przez formalne usunięcie § 11, do których Sąd pierwszej

instancji przywiązał duże znaczenie - w istocie są drugorzędne. Sąd Okręgowy przyjął, że wprowadzenie do regulaminu wynagradzania § 11 było sprzeczne z art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p., a ponadto naruszało art. 108 k.c. w związku z art. 300 k.p. w zakresie, w którym dyrektor strony pozwanej ustanowił odprawę dla siebie oraz art. 77² § 4 k.p. w związku z § 8 pkt 3 statutu strony pozwanej przez objęcie regulaminem osób, dla których wynagrodzenia powinna ustalać rada kasy chorych.

Kasacja powoda została oparta na zarzucie naruszenia prawa materialnego, mianowicie art. 77² § 2, § 3 i § 5 w związku z art. 3 i art. 3¹ k.p. przez przyjęcie, iż regulaminem wynagradzania nie mogą zostać objęci wszyscy pracownicy zatrudnieni u danego pracodawcy i że uregulowanie wynagrodzeń członków zarządu powoduje nieważność tych postanowień. Ponadto kasacja zarzuca naruszenie art. 58 k.c. przez przyjęcie, że § 11 regulaminu był sprzeczny z tym przepisem bez wskazania, czy chodzi o sprzeczność regulaminu z ustawą, czy też z tej przyczyny, iż stanowił on obejście ustawy lub był sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, a także niewłaściwe zastosowanie art. 108 k.c., przez przyjęcie, że powód był stroną czynności prawnej. Kasacja podkreśla, że ustalenia faktyczne są między stronami nie-sporne.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Regulacja wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń związanych z pracą jest dokonywana za pomocą źródeł prawa o różnej randze i zakresie zastosowania. Również w stosunku do osób pełniących funkcje organów osób prawnych ustawodawca wprowadza nieraz szczególne źródła ich prawa do wynagrodzenia. Ustawa z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz.U. Nr 28, poz. 153, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 lipca 1998 r. Dz.U. Nr 117, poz. 756) przewiduje, że zasady ustalania wynagrodzeń oraz diet i zwrotu kosztów podróży dla członków organów kasy chorych określa statut kasy chorych. Uchwalanie statutu należy do zakresu działania rady kasy chorych (art. 76). Organami kasy chorych są rada kasy chorych oraz zarząd kasy chorych (art. 74). Zarząd kasy tworzą dyrektor oraz 2-5 członków, w tym 2 zastępców dyrektora (art. 82). Z przytoczonych regulacji wynika, że źródłem prawa wynagrodzeń członków zarządu L. RKCH w Z.G. jest statut L. Regionalnej Kasy Chorych, ustalany przez radę tej Kasy. Paragraf 8 statutu przewiduje, że do kompetencji rady kasy należy między innymi „ustalenie wynagro-

dzenia dla osób, o których mowa w pkt 3” , tj. dla dyrektora, jego dwóch zastępców oraz członków zarządu. Tym samym członkowie zarządu w zakresie wynagrodzenia zostali wyjęci spod działania regulaminu wynagradzania L. Regionalnej Kasy Chorych, w którym dyrektor kasy, wykonując w imieniu pracodawcy czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do pracowników biura kasy chorych, ustala dla nich wynagrodzenia za pracę (art. 82 ustawy o p.u.z w związku z art. 77-2 k.p.) .

Użyte w art. 73 ust. pkt 10 ustawy o p.u.z. wyrażenia „zasady ustalania wynagrodzeń” jest szersze niż kategoria zasad ustalania wynagrodzenia za pracę w znaczeniu ścisłym, tj. wynagrodzenia za pracę jako świadczenia z tytułu pracy mierzonej czasem jej trwania (wynagrodzenie zasadnicze) i obejmuje również inne świadczenia, np. dodatki funkcyjne, premie. Należy przyjąć, że w pojęciu tym mieszczą się również świadczenia w postaci odpraw pieniężnych w związku z rozwiązaniem stosunku pracy. W takim szerszym rozumieniu pojęcie wynagrodzeń jest używane w niektórych aktach prawnych, np. w ustawie z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 110, poz. 1255 ze zm.). Art. 10 tej ustawy przewiduje, że w budżecie państwa mogą być tworzone rezerwy celowe przeznaczone dla państwowych jednostek budżetowych między innymi na zwiększenie wynagrodzeń przeznaczonych na wypłaty wynagrodzeń dla osób odwołanych z kierowniczych stanowisk państwowych, nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych. Natomiast § 8 statutu L. Regionalnej Kasy Chorych stanowi, że do zakresu czynności rady należy „ustalanie wynagrodzenia dla członków zarządu”. Użyte w powołanym przepisie statutu pojęcie wynagrodzenia może być rozumiane tylko w kontekście przepisu art. 73 ustawy, tj. jako obejmujące również odprawy w związku z rozwiązaniem stosunku pracy.

W świetle przytoczonej regulacji prawnej nie ulega wątpliwości, że dyrektor kasy chorych nie miała żadnych kompetencji do ustalania w regulaminie wynagradzania L. Regionalnej Kasy Chorych wysokości odpraw dla dyrektora kas i jego zastępców. Czynność polegająca na zmianie regulaminu wynagradzania, drogą aneksu do tego regulaminu, przez wprowadzenie trzymiesięcznych odpraw jako zdziałana bez podstawy prawnej, a nawet sprzecznie z obowiązującymi przepisami o ustalaniu wynagrodzeń dla członków zarządu kasy chorych, nie mogła wywrzeć skutku prawnego. Gdyby czynność tę potraktować jako oświadczenie woli - jak przyjmuje to Sąd Okręgowy - należałoby istotnie uznać ją za nieważną jako sprzeczną z ustawą (art. 58 k.c.) . Jednak wydanie regulaminu wynagradzania, a także wprowadzanie zmian

do tego regulaminu, nie może być traktowane jako czynność prawna ponieważ regulamin jest źródłem prawa w rozumieniu art. 9 k.p. Regulamin wynagradzania jest aktem o charakterze normatywnym i jego wydanie stanowi akt z zakresu tworzenia prawa, a nie czynność prawną w rozumieniu art. 58 k.c. Ważność (skuteczność) tego aktu podlega ocenie z punktu widzenia zasad tworzenia prawa, w tym zasady oparcia tego aktu o przepisy wyższego rzędu i jego wydania w granicach upoważnienia zawartego w tych przepisach. Do wynagradzania członków zarządu kasy chorych nie znajdował w ogóle zastosowania art. 77² k.p., na naruszenie którego powołuje się kasacja. Można dodać, że znowelizowany w 2002 r. art. 77² § 5 k.p. przewiduje, że do regulaminu wynagradzania stosuje się odpowiednio między innymi art. 241²⁶ § 2 k.p., według którego układ zakładowy nie może określać zasad wynagradzania osób zarządzających, w imieniu pracodawcy, zakładem pracy.

Z przytoczonych motywów orzeczono jak w sentencji wyroku.

=====